

651

Cântă-te, mnireasă,-amu
 Și nu te cântă altu
 C-așe-i bine să te cântă
 Când te duci de la părinti.
 Suciu de Jos.
 De la Maria Lucaci, 60 ani, 1987

652

Mnireasă, de astă seară
 Nu mai vezi feciori p-afără,
 Nici afară, nici în casă
 Dacă te-ai făcut mnireasă.
 Suciu de Jos.
 De la Tânase Filip, 65 ani, 1987

653

Ie-ț, mnireasă, zîua bună
 De la mama ta c-e bună,
 De la struț de busuioc,
 De la feciorii din joc.
 Suciu de Jos.
 De la Maria Lucaci, 60 ani, 1987

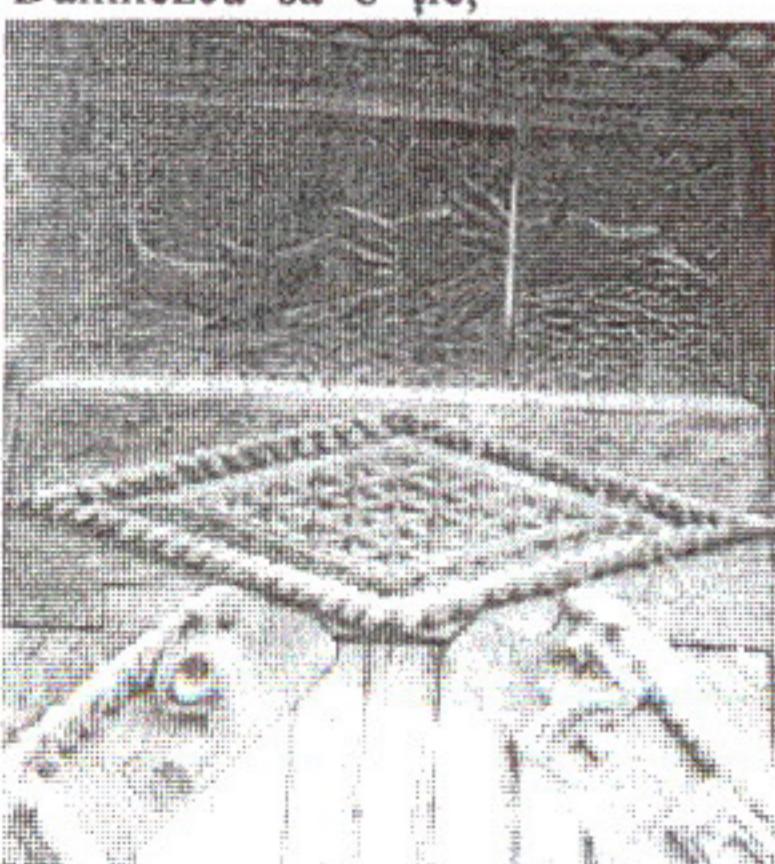
Iertăciunea la mire și mireasă

654

Daru și mila lui Dumnezeu Sfântu
 Care-o făcut ceru și pământu,
 Marea și tăte adâncurile,
 Pântru că ne-o-nvrednicit și pe noi
 Ca să ajungem această zi preasfințită
 De Dumnezeu rânduită,
 Adică această zi de bucurie și veselie.
 Și fiindcă Apostolu grăiește
 Și Dumnezeu poruncește
 Omu părinții a-și lăsa
 Și soție a-și căuta,
 Deci și acest Tânăr în lume

s-o-nvârtit

Și soție s-o dobândit
 Ca să-i fie soție adevărată
 Și de Dumnezeu chemată,
 Pântru aceea zice:
 Că știi cu adevărat
 Că la a mé naștere s-o aflat
 O cinstință moașă mare
 Care trebe la oricare,
 Care de pe pajiștea verde m-o luat,
 Sfântului botez m-o-nchinat
 Și din păgân m-o făcut creștin
 Că și dânsa de-i vie
 Dumnezeu să o ție,

D. Iuga: Trâmbitași din Strâmtura, la Festivalul "Floare mândră de pe Iza", Șieu 2000

NICOLAE IUGA

Dezvrăjirea și decreștinarea lumii

În ultimii ani, în eseistica de expresie franceză s-a vorbit insistent de un proces de "dezvrăjire" (désenchantement) a lumii, consacrându-i-se ideii o amplă monografie. Termenul fusese lansat mai demult de către Max Weber, cu semnificația că în lumea modernă a fost eliminată magia, în calitate de "tehnică a mantuirii". Ideea a fost reluată, însemnând într-un sens mai extins "epuizarea domeniului invizibilului", eveniment care are consecințe ample în ceea ce privește raporturile între cer și pământ, reconstrucția lumii omului plecând de la dependența de Ființa divină. Lumea este deconexată de ceea ce a fost ființa sa primordială și principiul său de viață. Ceea ce se petrece în prezent în religia creștină nu are nimic în comun cu situația în care s-a decis nașterea acestei religii. Se produce un reflux al adeziunii colective, rămânând totuși o anume nevoie privată de a crede.

Omul este denudat în raport cu Transcedentul. El a devenit creația propriului univers material, precum și autorul regulilor sociale. Paradoxul este că ordinea pe care o creăm este una în care ne putem recunoaște tot mai puțin; noi suportăm rezultate pe care nu le putem controla. Astfel că, după M. Gauchet, problema principală a unei reconstrucții religioase, respectiv punctul de plecare într-un atare demers ar consta nu atât în a se "înscrie în fals împotriva unei reconstrucții apologetice dictată de interesul credinței care, pentru a salva perpetuitatea transitorică a lui homo religiosus, își relativizează dependența de context (...), cât a căuta să ne desprindem de iluziile în care ne-a aruncat ateismul".

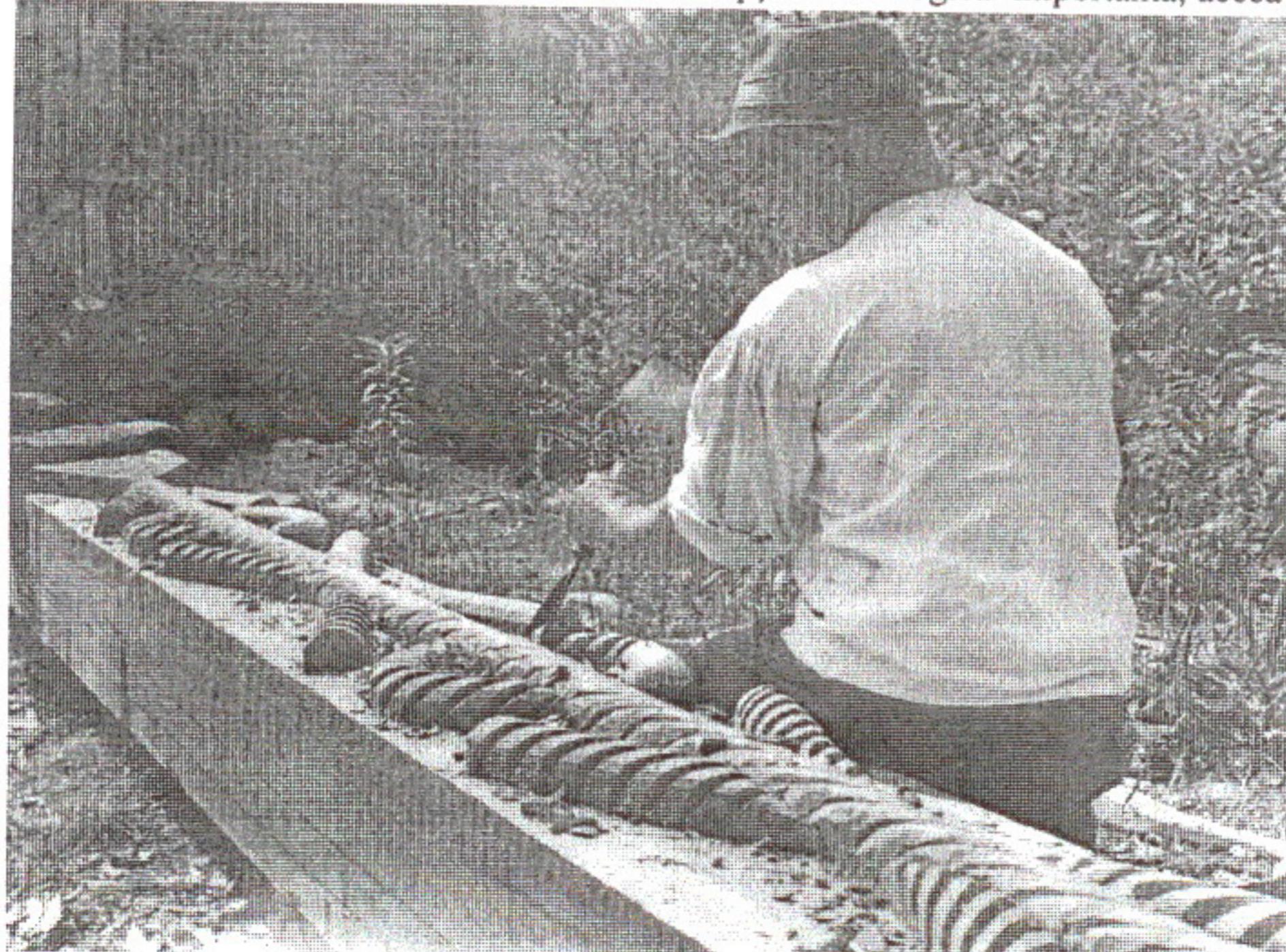
Pe de altă parte, Mircea Eliade (și nu numai el) postulează perenitatea lui homo religiosus care, indiferent de contextul istoric în care se află, crede întotdeauna că există o realitate absolută, anume *sacru*, care transcende lumea, o sanctifică și o face reală. Există, e adevărat, și ceea ce unii numesc un "om modern areligios, acesta (...) și asumă o nouă situație existențială: el se recunoaște doar ca subiect și agent al Istoriei și refuză orice chemare la transcendență (...). Omul se face pe sine însuși și nu reușește să se facă în întregime decât în măsura în care desacralizează lumea". Dar acest om areligios se întâlnește destul de rar, chiar și în societatea modernă desacralizată. După Mircea Eliade, majoritatea celor care se declară "fără religie" se comportă religios fără să-și dea seama. Și el dă mai multe exemple de comportamente religioase camuflate sau degenerate, începând cu

*De la noi până la Suci**Tăt căldări cu fundu-n sus.*

(Miorișu)

mitologia modernă camuflată în cinematografie și sfârșind cu mișările pentru libertate sexuală absolută.

Cu toate aceste, "dezvăjirea" lumii este un fapt real al lumii noastre. Religiile au modelat activ și în profunzime realitatea vieții colective și formele politice în toate societățile, inclusiv în cazul societății noastre. Creștinismul a avut un rol de netăgăduit în dezvoltarea lumii occidentale. Dar lumea contemporană evoluează în acel sens în care progresul tehnic și democrația politică ne conduc spre o societate în afara religiei. Astfel că în opinia unui profund cunoșător al problematicii precum Olivier Clement, "ambele forme de creștinism, atât cel occidental cât și cel oriental sunt în criză". Încât se pare că problema viitorului nu va mai fi o confruntare între creștinism și ateism, ci o confruntare între creștinism și o nouă gnoză. În al doilea rând, a apărut ceea ce s-a numit de către Roger Mehl, profesor de teologie protestantă la Strasbourg, cu o expresie întrucâtva paradoxală, o "catolicitate profană". S-a observat că societatea noastră secularizată, industrială, își întinde progresiv structurile asupra lumii în totalitate, bineînteleas fără ca evoluția aceasta să poată fi controlată de către Biserică. Atâtă vreme cât creștinismul a dominat lumea occidentală, mai mult sau mai puțin profund, și cât expansiunea acesteia s-a putut considera civilizatoare, Biserica a putut nutri speranța că, datorită universalizării acestei civilizații, morala creștină se va întinde pe tot pământul locuit. Acest fel de a privi lucrurile nu mai este posibil astăzi. În raport cu bisericile creștine devenite minoritare, se constituie, în baza acestei civilizații tehnice, "o catolicitate profană, străină catolicității creștine". În aceste condiții, bisericile ar fi putut să opereze o mișcare de repliere, dar nu au procedat aşa, ci dimpotrivă. În special Biserica catolică a depus serioase eforturi pentru a examina noile probleme etice pe care le scoate în evidență catolicitatea profană, în scopul de a propune anumite demersuri etice pe care credința creștină le justifică, dar care pot să aibă un sens și o valoare pentru toți oamenii. Așa explică R. Mehl remarcabilă proliferare a lucrărilor de etică socială în creștinism, conduita bisericilor de a nu se mai încrede în autoritatea proprie spre a face să domnească o etică creștină. Mai mult, se cere laicilor să acționeze alături de necreștini pentru creștere economică, dezvoltare socială și culturală, în tentativa omului de a-și realiza toate posibilitățile. Bisericile pot considera aceste lucruri ca pe un semn al Împărației cerurilor, un semn care atestă iubirea lui Dumnezeu pentru toate creaturile, împăcarea Lui cu lumea. Dar dincolo de toate acestea, este vorba de o opțiune teologică importantă, aceea

Francisc Nistor: Meșterul Gheorghe Borodi, Vadu Izei

**Tare bun om am avut: numa-nt-o noapte
o pus cincizeci de cruci la tata și la mama.
(a suduit, înjurat)**

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

Iar de-i moartă, Dumnezeu s-o
hodinească

Și noroc bun să rânduiască.
Apoi mă rog la iubiții mei părinți
trupești,

Tată și mamă,
Care m-o născut și m-o crescut
Și întru frica lui Dumnezeu m-o

învățat,

Iar eu, din zi în zi crescând,
La biserică umblând,
Totdeauna m-am rugat lui

Dumnezeu,

Iar Dumnezeu, de ce m-am rugat,
Tăte mi le-o dat,

Dimineața sculându-mă,

Sara culcându-mă,

La Dumnezeu rugându-mă

Ca să-mi rânduiască și mie

O zi de bucurie

Și un ceas de căsătorie

Ca la alți oameni de omenie.

Deci, Dumnezeu s-o milostivit

Și azi mi-o rânduit,

Pântru aceea mă rog domniilor sale

Ca și dânsii să fie cu bucurie

La a mé căsătorie

Și să mă sloboadă să mă cunun

Cu soția mea iubită,

De Dumnezeu rânduită,

Ca să-mi dea un cuvânt

De noroc și viață lungă

Și de sănătate și noroc bun

Să rânduiască.

Apoi mă rog de iubiții mei frați

Și surori

Cu care împreună am crescut

În casa părintească

Ca în grădina zorilor,

Ca în paradisul florilor,

Să-mi dați un cuvânt de bucurie

La a mé căsătorie

Și noroc bun să rânduiască.

Apoi mă rog la unchi, mătuși,

Veri și vere,

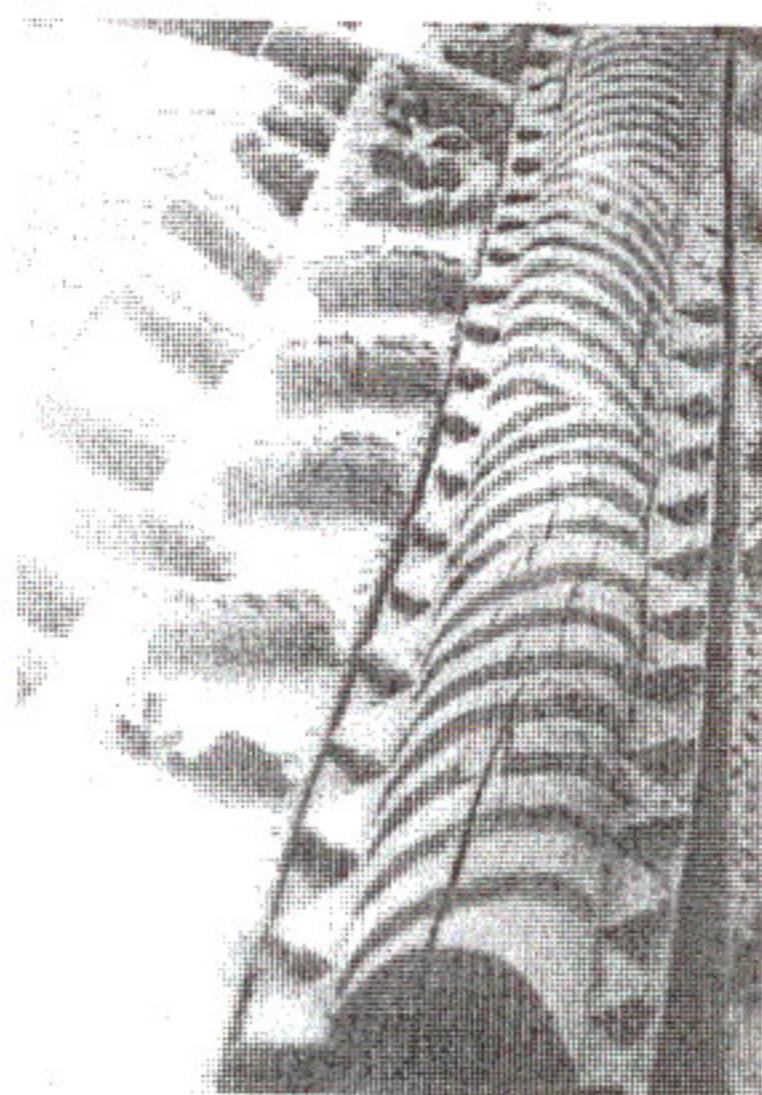
La tăte neamurile mele

Și la dumneavoastră, cinstiți

chemați

Care-aici v-ați adunat

Ca cu tății să vă aflați cu bucurie

La a mé căsătorie
Și dumneavoastră cu tății să-mi dați
Un cuvânt de bucurie și veselie
Și noroc bun să rânduiască.
Colecția SAMFIRA CHINA, Suciu de Jos.
De la Aurel Cristea, 79 ani, 1987

655

Bulciu miresii:

Să tacă casa,
Să grăiască masa!
Că am de grăit un grai
De la un iubit Crai.
Tăt neamu miresii
Să vie la fața mesiei,
Mamă, tată, surori, frați,
Unchi, mătuși și ceialalți!
Pălinca-i pusă pe masă,
Pretenii joacă până casă,
Cetera se jurcuié
Făcând cinste pentru ie.
În s-asculte tătă casa
Ce-i răspunde-Mpărăteasa:
Ie spune că s-o sculat,
Pe obraz s-o spălat;
Da' era și bucurioasă
Văzându-se că-i frumoasă,
Împregiurată de fete
E mai frumoasă ca tăte;
E gătată ca o zână
Și cu nume de regină.
Mândru-i ceriu înstelat -
Io nu văd de lăcrămat;
Plângeti-mă sori și frați,
Dar mă plâng, maică dulce,
Când sunt gata și ne-om duce
La un ceas de cununie
Ca să fie pe vecie,
Nu pe-o zi, nici pe o noapte
Ci până la moarte.
De ai năroc, o duci bine,
De ță-i rău, n-ajută nime.
Ie-ți, mireasă, zîua bună
De la struț, de la cunună,
De la struț de busuioc,
De la feciorii din joc -
La mulți ani să ai năroc!
Fie-ți, mireasă, viață

că creștinii renunță să trăiască într-o lume separată, că vor să ia parte la o operă comună, la soluționarea problemelor sociale ridicate de creșterea economică. Cu alte cuvinte, continuă Mehl, sarcina creștinilor nu este aceea de a impune o anumită ordine în lume, ci de a pune în serviciul altora propriile lor resurse spirituale, pentru a rezolva probleme de justiție, de pace, de integrare socială, în felul în care aceste probleme sunt puse de către societatea tehnică contemporană. În linii generale, acesta este spiritul în care se derulează lucrările Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva, spirit care se regăsește și în Enciclele papale din ultimele patru decenii. În al treilea rând, democratizarea vieții politice de după Revoluția franceză și mai cu seamă de după cel de al doilea război mondial a avut o influență importantă în evoluția Bisericii creștine, în particular asupra eticii religioase. După al doilea război mondial, respectiv după prăbușirea dictaturilor fasciste, Biserica (cea catolică în principal) nu a putut să nu se pronunțe în favoarea democrației, deși nici o biserică creștină nu se poate democratiza în sensul curent al termenului și în totalitate. Fiindcă, aşa cum a arătat și Alain Besançon, un reputat specialist contemporan în problemele Bisericii catolice, "...principiul democratic vrea ca cetățeanul să se supună lui însuși (...). Regimul democratic discreditează ideea unui Adevăr absolut, care este revelat și transmis prin tradiția Bisericii". Si într-adevăr, ideea că voința umană ar putea să prevaleze în raport cu cea divină este o idee contradictorie cu înseși fundamentele creștinismului. Biserica, arată în continuare Besançon, "își pierde calitatea de a defini regula moravurilor. În democrație moravurile, la fel ca și puterea politică, se află în câmpul voinței umane". Exemplele sunt din ce în ce mai multe. Ideea egalității femeii cu bărbatul aduce atingere ierarhiei eclesiastice și conduce la revendicarea și pentru femeie a atribuțiilor sacerdotiale. Într-un trecut apropiat a fost revendicată legitimitatea morală a divorțului, a avortului, a prostituției, urmează revendicarea legitimității morale a homosexualității, a sinuciderii (eutanasiei) etc. Toate acestea se intemeiază pe principiul democratic că în privința acestor probleme oamenii pot să decidă ei însuși prin vot, nu trebuie să apeleze la autoritatea Sf. Scripturi sau a Bisericii. Evident, Biserica poate să aibă o opinie proprie, alta decât a celor chemeți să decidă prin vot, dar prin însuși faptul că Bisericii i se recunoaște dreptul la opinie, i se recunoaște dreptul la o opinie, nu la adevărul însuși, prin însuși acest fapt Biserica este relativizată. Este relativizat totodată adevărul însuși, acesta este redus la opinie, apoi opinia personală este estompată în beneficiul unei opinii de masă, obiect de manipulare ideologică - toate acestea conducând la un vid metafizic, care îl face pe omul modern să sufere, în măsura în care este conștient, sau îl mutilează pur și simplu, în măsura în care nici nu își pune probleme de acest fel.

Ioan Nădișan: Lăutul hainelor în Iza, Nănești

*Am o fată**Si-o acăt de plete-n cui.*